

О. М. Сорба

Неолібералізм

НЕОЛІБЕРАЛІЗМ (від нео... і лібералізм) – напрям економічної теорії, що базується на неокласичній методології та захищає принципи саморегулювання економіки, вільної конкуренції та економічної свободи. Виник у 1930-х рр. як реакція на світ. екон. кризу на протипагу кейнсіанству (гол. ідеолог – англ. економіст Дж. Кейнс), остаточно сформувався як опозиція до ліберал. ідей серед. 20 ст. (Н. пропонував поширення корпоратив. тенденцій, соц. партнерства і захисту, поєднання конкуренції із держ. регулюванням). Прихильники Н. вважають ринок ефектив. системою, що якнайбільше сприяє екон. зростанню і забезпечує пріоритетне становище суб'єктів екон. діяльності; розглядають протекціонізм як осн. причину неефективності економіки; заперечують втручання держави в екон. механізми саморегулювання; вважають, що роль держави полягає у створенні умов для вільної дії цих механізмів, в їхній охороні, а також в участі у перерозподілі сусп. доходів. Усі форми відносин, зокрема взаємовідносини робітників однієї компанії чи чл. сім'ї, неоліберали вважають різновидом субринк. відносин. З погляду філософії Н., існування ринку є самоціллю, незалежно від його впливу на виробництво товарів і послуг, а функціонування ринк. структур – фундам. основою етики меркантилізму. Загалом у світі сформувалися та діють декілька найбільших наук. шкіл Н. Прихильники англ., або лондон. Н. (абсолют. індивідуалізм; Ф. фон Гайєк) висунули ідею спонтан. порядку і розвитку: формування автоном. економіки на засадах приват. власності, індивідуалізму, конкуренції та невтручання держави, активна роль держави у створенні умов для вільного та успішного функціонування економіки; нім., або фрайбур. (ордолібералізм; В. Ойкен, Л. Ерхард, В. Репке, О. Рюстов, А. Мюллер-Армак) – теорію соц.-ринк. господарства: формування сильного ринк. господарства, засн. на різноманіт. формах власності на засоби виробництва, що конкурують між собою, абсолютизація ролі держави у формуванні сприятливого сусп. середовища для розвитку економіки та соц. відносин; франц., або париз. (дирижизм; М. Алле, Ж. Рюєф, Л. Арман, Ф. Перр) – теорію локал. ринків (економіка ринків): формування економічно незалеж. суспільства на основі особл. держ. структур. політики; ринк., конкурентні відносини підпорядковуються заг.-сусп. інтересам; соц. політика держави є похідною від її екон. політики і залежить від успіхів ринк. економіки (комунітаризм). На думку прихильників амер., або чиказ. школи Н. (монетаризм; М. Фрідман, І. Фішер, Р. Манделл, М. Флемінг), економіку необхідно стабілізувати монетар. засобами;

екон. збалансованості можна досягнути за умови, коли кількість грошей в обігу відповідає створеній сусп. вартості; її умовою та проявом є баланс бюджет. доходів і витрат; нац. економіку слід розглядати як ланку світ. госп. системи, тому для внутр. збалансованості важливе значення мають міжнар. валютні відносини та контроль за цією сферою. Послідовники австр. школи Н. (Л. фон Мізес) досліджують процеси пристосування в економіці й конкуренції в мінливому екон. середовищі. Сам Л. фон Мізес виступав проти контролю над ціновою політикою й оплатою праці, низьких темпів приросту грош. маси, оскільки вільні ціни відіграють ключову роль в ефектив. функціонуванні ринк. економіки. Ідеологи монетаризму, продовжуючи традиції класич. ринк. лібералізму, відкинули гасла соц. справедливості як такі, що не можуть бути проблемою держави, оскільки їхня реалізація пов'язана з дестабілізацією економіки. Осн. ідея Н. полягає в інтенсифікації і глобал. поширенні вільного ринку як в міжнар. масштабі (екстенсивно), так і у всіх сферах сусп. життя (інтенсивно). Н. виступає своєрід. ідеол. підґрунтям глобалізації, що здатна забезпечити наднац. поширення передових технологій та координацію дій нац. і транснац. корпорацій (МВФ, СОТ, Світ. банку тощо). Проте саме цей аргумент і є осн. предметом критики неоліберал. екон. політики, що нездатна розв'язати проблеми кризових економік, знач. падіння стандартів у сфері праці, крит. стану довкілля тощо.

Рекомендована література

1. Ядгаров Я. История экономических учений. Москва, 1998;
2. Давид Х. Краткая история неоллиберализма / Пер. с англ. Москва, 2007;
3. Історія політичної думки. Л., 2015.

Бібліографічний опис:

Неолібералізм / О. М. Сорба// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-73607>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).